

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

**ПРОГРАМА
фахового іспиту**

«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА»

**при вступі на навчання для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю
D8 «Право» для осіб, які здобувають ступінь бакалавра не менше одного року
та виконують у повному обсязі індивідуальний навчальний план**

Теорія держави та права // Програма фахового іспиту. – Дніпро: Дніпровський гуманітарний університет, 2026. 12 с.

РОЗРОБНИКИ:

Лежнєва Т. М. – доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент;

Черноп'ятов С. В. – доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент;

Ткаченко А. О. – викладач кафедри права.

Голова фахової комісії
з теорії держави та права

(підпис)

Олександр ХРИСТОВ

Схвалено на засіданні приймальної комісії Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет» 26 травня 2026 року, протокол № 4.

ВСТУП

Програма фахового іспиту при вступі на навчання для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю D8 «Право» – це стисло викладений матеріал, який розкриває зміст навчальної дисципліни «Теорія держави та права».

Програма передбачає перевірку опанування: методології дослідження державно-правових явищ; загальнотеоретичних понять та категорій; сутності, змісту та форм держави і права; системи основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина; поняття громадянського суспільства та правової держави; структури права, законодавства; правових форм діяльності держави; правового регулювання суспільних відносин; ролі законності та правопорядку в правовій і політичній системах суспільства.

Метою фахового іспиту є визначення науково-теоретичного рівня підготовки вступників. Головним завданням вступного випробування є встановлення рівня знань вступників із навчальної дисципліни «Теорія держави і права».

Завдання вивчення дисципліни «Теорія держави та права» передбачає досягнення такого кваліфікаційного рівня підготовки вступника, при якому він повинен:

знати:

- предмет загальної теорії держави та права;
- основні і допоміжні методи дослідження держави і права;
- плюралізм концепцій щодо походження держави і права;
- визначення поняття та ознаки держави, а також її історичні типи;
- поняття та структуру форми держави, а також різновиди форми правління, форми державного устрою та державно-правового режиму;
- закономірності побудови правової держави та громадянського суспільства;
- поняття права, його принципи, функції, форми та соціальну цінність;
- структуру права і законодавства;
- правові форми діяльності держави: правотворчість, правозастосування і тлумачення норм права;
- поняття правомірної поведінки, правопорушення та юридичної відповідальності;
- поняття законності, правопорядку і суспільного порядку;

вміти:

- володіти загальнотеоретичними поняттями і категоріями;
- використовувати теоретичні знання в юридичній практиці;
- знаходити необхідну юридичну та іншу літературу для поповнення своїх теоретичних знань і користуватись нею;
- орієнтуватись в межах чинності нормативно-правових актів у часі, просторі та за колом осіб;
- використовувати правові процедури захисту прав і свобод людини;
- аналізувати і тлумачити норми права;
- здійснювати юридичну кваліфікацію правової поведінки суб'єктів;
- обґрунтовувати законність і доцільність правових рішень, що приймаються.

№	Тема та її зміст
1.	Предмет та метод теорії держави та права
1.1.	Поняття та предмет науки.
1.2.	Загальна характеристика теорії держави і права (поняття, об'єкт, предмет, функції, структура).
2.	Походження держави та права
2.1.	Значущість інститутів держави і права та знань про їх виникнення і функціонування для розвитку суспільства.
2.2.	Аналіз теорій виникнення держави, причини їх багатоманітності.
2.3.	Форми виникнення держави і права у різних народів. Східна, афінська, римська, германська – класичні форми виникнення держави.
3.	Поняття і сутність держави
3.1.	Різноманітність наукових підходів щодо розуміння держави.
3.2.	Поняття «цілі держави», «задачі держави» і «функції держави» та їх співвідношення.
3.3.	Форми та методи здійснення функцій держави.
4.	Держава в політичній системі суспільства
4.1.	Поняття політичної системи суспільства та її різновиди.
4.2.	Суб'єкти політики; політичні норми і принципи; політичні відносини; політичний процес і політичний режим; політична свідомість і політична культура.
4.3.	Влада та її структурні елементи.
4.4.	Об'єднання громадян у політичній системі суспільства: поняття, види та засади їх діяльності.
4.5.	Форми впливу органів держави на політичні партії, рухи, інші об'єднання громадян і трудові колективи.
4.6.	Поняття та види демократії. Самоврядування народу: поняття, принципи та форми його здійснення.
5.	Типологія держав та форма держави
5.1.	Поняття типології держави. Поняття історичного типу держави. Характеристика основних сучасних підходів до типології держави.
5.2.	Поняття та структура форми держави. Республіка та монархія як різновиди форми державного правління. Поняття державно-правового (політичного) режиму та його різновиди.
5.3.	Співвідношення типу та форми держави. Форма української держави.
6.	Права людини та соціально-правовий механізм їх забезпечення
6.1.	Суспільство, особа, держава. Правовий статус особи: поняття, структура, види і тенденції. Людина, особа, громадянин.
6.2.	Покоління прав людини. Права людини в міжнародних документах.
6.3.	Основні права людини: поняття, класифікація, тенденції розвитку.
6.4.	Поняття механізму забезпечення прав і свобод людини та його структура.

№	Тема та її зміст
6.5.	Механізм реалізації прав і свобод людини. Механізм охорони прав і свобод людини.
7.	Механізм держави
7.1.	Поняття механізму держави та його структура.
7.2.	Державні установи та державні підприємства у механізмі держави.
7.3.	Поняття державного апарату, його структура та співвідношення з механізмом держави. Принцип розподілу влад і система державних органів України.
8.	Основні сучасні концепції держави
8.1.	Різноманітність сучасних концепцій держави, їх загальна характеристика.
8.2.	Характеристика концепцій юридичного та соціологічного спрямування.
8.3.	Концепції і теорії держави: правової держави, «держави загального благоденства», еліт, національної держави.
8.4.	Теорія конвергенції. Ідея анархістської держави.
8.5.	Соціальна держава: поняття, принципи, функції.
9.	Правова держава і громадянське суспільство
9.1.	Ідея правової держави як загальнолюдська цінність, її становлення і розвиток.
9.2.	Правова держава – мета демократичних рухів. Вихідні положення сучасної концепції правової держави. Поняття та основні принципи правової держави.
9.3.	Зміст принципів верховенства права; розподілу державної влади; визнання та реального забезпечення прав і свобод людини; взаємної відповідальності особи і держави.
9.4.	Держава і демократія. Проблеми формування громадянського суспільства у посттоталітарній державі.
10.	Поняття та сутність права
10.1.	Право як явище суспільства, його природа. Право як міра свободи і справедливості.
10.2.	Право як головний соціальний регулятор суспільних відносин, як система норм, сукупність правил поведінки загального характеру, основа організації та функціонування державної влади, об'єднань громадян, кожної особи.
10.3.	Право об'єктивне та суб'єктивне.
10.4.	Проблема праворозуміння. Позитивні та негативні риси різних концепцій праворозуміння.
10.5.	Теорія природного права. Історична школа права. Концепція позитивізму у праві. Соціологічний підхід до розуміння права. Психологічна теорія права та інші.
10.6.	Визначення поняття права. Нормативність, загальнообов'язковість, формальна визначеність, системність, забезпеченість і гарантованість права.

№	Тема та її зміст
10.7.	Об'єктивна необхідність права і його взаємозв'язок з державою, політикою, економікою. Цінність права. Функції права як основні напрямки правового впливу на суспільні відносини.
11.	Норми права в системі регулювання суспільних відносин
11.1.	Поняття соціальних і технічних норм. Соціальні норми як загальні правила поведінки людей у суспільстві, що зумовлені об'єктивними закономірностями і забезпечені різними засобами соціального впливу.
11.2.	Поняття та види соціальних норм. Класифікація соціальних норм. Норми моралі. Звичаї та традиції. Політичні норми. Норми громадських об'єднань (корпоративні норми). Технічні та естетичні норми. Релігійні норми.
11.3.	Поняття та ознаки норм права. Співвідношення правових та неправових норм: єдність, взаємодія та відмінність.
12.	Норми права
12.1.	Поняття норми права. Поняття та різновиди класичних норм права. Поняття та різновиди спеціалізованих норм права.
12.2.	Поняття структури норми права. Структура регулятивної норми права. Структура охоронної норми права.
12.3.	Поняття та різновиди структурних елементів норми права (гіпотези, диспозиції та санкції).
12.4.	Способи викладання норм права в статтях нормативно-правового акта (прямий, відсильний, банкетний).
13.	Правоутворення та форми (джерела) права
13.1.	Проблема правоутворення: поняття, стадії та фактори, які впливають на процес правоутворення. Етапи правоутворення.
13.2.	Правотворчість: поняття, види, принципи та функції. Стадії правотворчого процесу. Правотворча і законотворча ініціативи.
13.3.	Поняття та види джерел права. Нормативно-правовий акт. Нормативний договір. Правовий звичай. Правовий прецедент. Інші джерела права.
13.4.	Нормативно-правовий акт держави - основна форма сучасного права в Україні. Види нормативно-правових актів. Загальна характеристика законів та підзаконних нормативно-правових актів. Відмінність нормативно-правового акта від акта застосування норм права).
13.5.	Дія нормативно-правових актів у часі, просторі та на коло суб'єктів. Пряма та зворотна дія нормативно-правових актів.
14.	Система права і система законодавства
14.1.	Поняття системи права і правової системи. Предмет та методи як критерії поділу та єднання норм права в галузі. Характеристика основних структурних елементів системи права. Правова норма. Інститут права. Підгалузь права. Галузь права.
14.2.	Система законодавства: поняття та структура. Співвідношення системи права і системи законодавства.

№	Тема та її зміст
14.3.	Систематизація нормативно-правових актів. Облік, інкорпорація, консолідація та кодифікація: поняття, види. Сучасна кодифікація законодавства в Україні, її основні напрямки, форми та значення.
15.	Правові відносини та юридичний факт
15.1.	Правовідносини: поняття і види. Регулятивні та охоронні, активні й пасивні, відносні й абсолютні правовідносини. Передумови виникнення, зміни та припинення правовідносин.
15.2.	Склад правовідносин. Суб'єкти правовідносин, їх види. Індивідуальні суб'єкти правовідносин. Колективні суб'єкти правовідносин. Юридичні особи. Правосуб'єктність, правоздатність, дієздатність, деліктоздатність.
15.3.	Зміст правовідносин. Суб'єктивне юридичне право (правомочність) та суб'єктивний юридичний обов'язок. Об'єкти правовідносин та їх характеристика. Правовідносини як форма існування й реалізації прав та обов'язків.
15.4.	Юридичні факти та їх класифікація. Юридичні дії та події. Юридичний (фактичний) склад.
16.	Реалізація норм права
16.1.	Реалізація норм права: поняття, сутність, значення та форми. Дотримання, виконання, використання норм права як безпосередні форми реалізації права. Засоби забезпечення належної реалізації права.
16.2.	Застосування норм права – особлива форма реалізації права. Основні ознаки застосування права. Підстави застосування норм права.
16.3.	Стадії процесу застосування норм права та їх характеристика. Загальні вимоги правильного застосування норм права. Застосування правових норм за аналогією в разі прогалин у законодавстві. Прогалини в праві, способи їх усунення та подолання. Аналогія закону і аналогія права. Юридичні колізії і способи їх вирішення.
16.4.	Акти застосування норм права: поняття, юридичні властивості, вимоги, які пред'являються до них, види цих актів. Відмінність актів застосування норм права від нормативно-правових актів.
17.	Тлумачення норм права
17.1.	Тлумачення норм права: поняття, необхідність та значення для правильної реалізації. Об'єкт та предмет тлумачення. Сутність тлумачення-з'ясування, тлумачення-роз'яснення.
17.2.	Основні способи з'ясування змісту норм права та їх характеристика. Граматичне тлумачення правових норм. Логічне, історичне та систематичне тлумачення. Тлумачення норм права за суб'єктами. Офіційне тлумачення норм права та його різновиди. Неофіційне тлумачення норм права та характеристика його різновидів.
17.3.	Тлумачення норм права за обсягом правового змісту. Буквальне, розширювальне та обмежувальне тлумачення норм права.
17.4.	Акт тлумачення норм права: поняття, його різновиди та співвідношення з нормативно-правовим актом.

№	Тема та її зміст
18.	Правова поведінка
18.1.	Правова поведінка: поняття та риси. Правовий вчинок та його складові елементи.
18.2.	Поняття правомірної поведінки. Види правомірної поведінки за об'єктивною стороною та в залежності від мотивів і установок особи. Мотивація правомірної поведінки. Маргінальна і конформістська поведінка, умови та причини їх існування в сучасному суспільстві.
18.3.	Поняття зловживання правом та його відмінність від правопорушення.
18.4.	Правопорушення: поняття та різновиди за законодавством України. Злочини. Проступки (види проступків). Склад правопорушення та його елементи: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона.
19.	Юридична відповідальність
19.1.	Юридична відповідальність: поняття, види, мета та форми. Штрафна (каральна) та правовідновлююча (компенсаційна) відповідальність. Конституційна, цивільна, дисциплінарна, адміністративна, кримінальна, матеріальна відповідальність.
19.2.	Принципи юридичної відповідальності. Підстави настання та притягнення до юридичної відповідальності. Обставини, що виключають юридичну відповідальність.
19.3.	Підстави звільнення від юридичної відповідальності. Необхідна оборона і крайня необхідність. Презумпція невинуватості як гарантія прав людини і громадянина.
19.4.	Юридична відповідальність і державний примус. Компетенція правоохоронних органів у питаннях притягнення до юридичної відповідальності.
20.	Законність і правопорядок
20.1.	Законність: поняття, принципи та вимоги. Загальність і обов'язковість додержання і виконання закону.
20.2.	Правопорядок і суспільний (громадський) порядок. Сутність правопорядку, його характерні риси. Структура, функції, принципи та види правопорядку. Взаємозв'язок правопорядку і законності.
20.3.	Гарантії законності і правопорядку, їх поняття, види. Суспільні та юридичні гарантії законності та правопорядку. Контроль і нагляд за дотриманням законів спеціальними органами.
20.4.	Співвідношення права, законності, правопорядку і суспільного порядку
21.	Правова свідомість а правова культура
21.1.	Поняття та основні риси правосвідомості. Структура правової свідомості, її елементи. Правова ідеологія. Правова психологія. Поведінкова складова.
21.2.	Види та рівні правосвідомості. Професійна правосвідомість юриста.
21.3.	Деформація правосвідомості. Правовий дилетантизм. Правовий ідеалізм. Правовий нігілізм: поняття, причини його виникнення, вплив на стан режиму законності, реалізацію та забезпечення праві свобод громадян, шляхи його подолання.

№	Тема та її зміст
21.4	Правова культура: поняття, види та елементи. Правові погляди і принципи. Професійна правова культура. Правове виховання та його вплив на формування правосвідомості і правової культури. Форми правового виховання.
22.	Правове регулювання і його механізм
22.1	Правове регулювання і його вплив на суспільні відносини. Предмет, прийоми, типи правового регулювання. Правове регулювання як владний вплив держави за допомогою всіх юридичних засобів на суспільні відносини з метою їх розвитку.
22.2	Основні стадії процесу правового регулювання: етап правової регламентації суспільних відносин; етап дії правових норм; етап реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків та їх характеристика.
22.3	Поняття механізму правового регулювання. Основні елементи механізму правового регулювання: юридичні норми, правовідносини, акти реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків та їх характеристика. Місце і роль держави у функціонуванні механізму правового регулювання.
22.4	Вимоги до механізму правового регулювання у державах соціальної демократії. Законність, правосвідомість, правова культура, правова активність як фактори дієвості механізму правового регулювання.
23.	Порівняльне правознавство
23.1	Поняття правової системи. Підходи до визначення поняття і структури правової системи.
23.2	Поняття типу правової системи. Характеристика різноманітних критеріїв класифікації правових систем. Різноманітність сучасних правових систем.
23.3	Романо-германська (континентального типу) правова сім'я та її особливості.
23.4	Структура і джерела англосаксонського права. Поняття, особливості та зміст загального права. Основні джерела англосаксонського права. Специфіка дії правового прецеденту в сучасних умовах.
23.5	Характеристика релігійно-традиційної правової сім'ї. Особливості виникнення та загальна характеристика мусульманського права. Джерела мусульманського права. Особливості структури мусульманського права. Мусульманське право в сучасному світі.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Вступнику пропонується завдання, яке містить 30 питань з 4 варіантами відповідей, один із яких є правильним. Оцінка від 100 до 200 балів визначається залежно від кількості правильних відповідей згідно із таблицею.

Кількість правильних відповідей	Результат за 200-бальною шкалою
30	200
29	194
28	188
27	182
26	177
25	174
24	170
23	167
22	164
21	162
20	160
19	157
18	154
17	152
16	150
15	148
14	146
13	143
12	140
11	137
10	134
9	130
8	124
7	116
6	108
5	100
0-4	не склав (ла)

ЛІТЕРАТУРА

Основні нормативні акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>
 - Міжнародно-правові акти:
2. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>
4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р. <http://zakon2.rada.gov.ua>
5. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043
 - закони:
6. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text>
7. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
8. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. № 3773-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
9. Про громадянство: Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>
10. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. № 2491-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14#Text>
11. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8.07.2011 р. № 3671-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>
12. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15.06.1997 р. № 452/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80#Textp>
13. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 р. № 1207-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-VII#Text>
 - підзаконні акти:
14. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента від 10.06.1997 р. № 107-108. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

Підручники:

1. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 268 с

2. Теорія держави і права : підруч. / Ю. А. Ведерніков, І. А. Сердюк, О. М. Куракін та ін.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю. А. Ведерніков. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. 468 с.

3. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. / О. Ф. Скакун. Вид. 4- те, допов. і перероб. К. : Правова єдність : Алерта, 2014. 524 с.

4. Загальна теорія права : підруч. / М. І. Козюбра, С. П. Погребняк, О. В. Цельєв та ін.; за заг. ред. М. І. Козюбри. К. : Ваїте, 2015. 392 с.

5. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; за ред. докт. юрид. наук., проф. акад. АПрН України М. В. Цвіка, докт. юрид. наук., проф. акад. АПрН України О. В. Петришина. Х. : Право, 2011. 584 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Бабін Б. В., Ковбан А. В. Права людини та громадянське суспільство: навч. посіб. Одеса: Фенікс, 2014. 258 с.

2. Ведерніков Ю. А., Папірна А. В. Теорія держави та права: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 333 с.

3. Гусарева С. Д., Тихомирова О. Д. Теорія держави та права: навч. посіб. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

4. Кириченко В. М., Куракін О. М. Теорія держави та права: модульний курс: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2010. 264 с.

5. Правові системи сучасності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юридична думка, 2012. 490 с.